

1

BENESTAR ECONÒMIC I DISTRIBUCIÓ DE LA RENDA

RESUM

En aquest apartat s'analitza el nivell de benestar econòmic de les llars balears, posant l'èmfasi tant en el valor mitjà dels seus indicadors de recursos econòmics com en la seva distribució entre les llars. Les principals aportacions d'aquest apartat respecte d'anterior memòria són: (1) l'ampliació de l'espai temporal, que en aquesta memòria abasta el període 1998-2004; (2) l'indicador de despesa es presenta diferenciant entre la despesa en aliments, en la resta de béns i serveis no duradors, i la despesa total (que inclou, a banda de les dues categories anteriors, la despesa en béns duradors); (3) la incorporació a l'anàlisi de la informació del nivell d'ingressos monetaris de les llars, de manera que es poden comparar els resultats segons si s'utilitzen mesures de despesa o ingressos, i (4) la introducció d'un nou indicador sintètic que combina la informació d'ingressos monetaris i de riquesa en habitatges.

Els resultats plantegen una situació general d'augment del nivell de benestar per al global del període analitzat, 1998-2004. Aquesta tendència es fonamenta en un augment del nivell de despesa mitjana, i sobretot dels ingressos, acompanyat per un manteniment de les desigualtats relatives globals. Quant al nivell de despesa, les llars balears continuen presentant una despesa superior a les del conjunt espanyol (13,1%), i disposen d'uns ingressos superiors (20,4%). La descomposició de la despesa total en les diferents categories ha palesat que el patró de despesa és semblant al de la resta de comunitats autònomes amb nivells d'ingressos alts.

Pel que fa als indicadors de pobresa, es detecta una certa tendència cap a la reducció de la taxa de pobresa relativa per al global del període. Per a aquesta darrera, els resultats mostren que el nombre de llars susceptibles de ser classificades com a pobres estaria en un ventall entre el 4,37% i el 6,89% de la població, que en termes absoluts representaria entre 15.034 i 23.705 llars. En qualsevol cas, un element de reflexió és l'augment de la taxa de pobresa relativa tant al conjunt espanyol com a les llars balears detectat l'any 2004.

Un element destacat en l'anàlisi presentada és el de la importància de la riquesa en habitatges com a font d'ingressos. Les dades de l'ECPF han confirmat que les llars amb pocs ingressos monetaris no necessàriament romanen en aquesta classificació si se'n té en compte la riquesa en immobles. En el cas concret de les llars jubilades s'ha obtingut que els seus ingressos augmentarien de mitjana un mínim del 25,1%. Així, l'indicador sintètic proposat es distribueix d'una manera molt més igualitària entre la població que no els ingressos monetaris.

1.1.

INTRODUCCIÓ

D'ençà de la MEMÒRIA DEL CES de l'any 2002 s'analitzen els trets bàsics del benestar econòmic, centrat en el nivell de consum i la seva distribució entre la població. Al llarg de les memòries dels anys 2002, 2003, 2004 i 2005 s'ha anat aprofundint en diferents aspectes. Així, a més de comparar el nivell de consum mitjà de les llars balears amb el de la mitjana espanyola i de la resta de comunitats autònomes, s'ha posat èmfasi en les causes de les dissemblances en els valors obtinguts. Entre aquests factors, s'han destacat les diferències en la grandària de les llars i en el nombre d'ocupants com a factors explicatius. La mateixa línia s'ha seguit pel que fa al nivell de desigualtat econòmica. Per a aquesta darrera, a més de l'anàlisi de les possibles diferències en el nivell de despesa, també s'ha incorporat l'indicador de les desigualtats en la despesa en habitatge. Igualment, s'ha contrastat la sensibilitat dels resultats en relació amb la inflació i al nombre de membres de les llars. Finalment, en les memòries dels anys 2002 i 2003 es va analitzar el perfil sociodemogràfic de les llars amb més i menys recursos, tant pel que fa als indicadors de desigualtat generals, com al percentatge de llars classificables com a pobres en termes relatius.

L'actual informe de la Memòria de 2006 pretén avançar en el coneixement del benestar econòmic i de la distribució de la renda de les llars balears en diversos aspectes. En primer lloc, el període d'anàlisi, que en anteriors memòries abastava els anys compresos entre 1998 i 2003, s'ha ampliat, de manera que en aquesta memòria s'analitza el període 1998-2004. En segon lloc, atès que el nivell de benestar que aporten els diferents béns és dissemblant segons el seu caràcter, en termes econòmics, de necessari o de luxe, una aportació del treball consisteix a classificar el nivell de despesa total en tres categories: aliments, béns i serveis no duradors (que inclou els aliments i la resta de no duradors), i el consum total (que inclou els aliments, la resta de no duradors i els béns i serveis duradors). La literatura econòmica sobre desigualtats sol centrar-se en els béns no duradors, exclouent-ne els duradors. Aquests darrers no solen incloure-s'hi, bàsicament per la seva infreqüència de compra i perquè requereixen un estoc de béns per consumir-se, de manera que les restriccions de liquiditat de les llars els afecten més. Tanmateix, s'ha considerat oportú complementar els resultats presentant també els valors quan la despesa inclou els béns duradors. Com en anteriors memòries, els valors obtinguts per a Balears es comparen amb els de la resta de comunitats autònomes i Espanya, i també per a Balears i Espanya al llarg del període disponible.

Una tercera aportació d'aquesta memòria de 2006 rau en la disponibilitat d'informació dels ingressos monetaris de les llars. Aquesta informació permetrà comparar els resultats obtinguts amb els

indicadors de despesa. Atès que els ingressos monetaris no informen de la possible disposició de recursos de les llars mitjançant el seu estoc de riquesa, ambdues informacions són complementàries i enriqueixen l'anàlisi. Com es féu a la MEMÒRIA DE 2005 per als indicadors de despesa, els resultats de desigualtat amb la informació dels ingressos monetaris són objecte d'un examen de sensibilitat utilitzant diferents indicadors de desigualtat amb distintes aversions a la desigualtat.

Finalment, s'hi proposa un nou indicador sintètic dels recursos de les llars. Aquest indicador ajunta els recursos monetaris amb els recursos que potencialment poden ser generats pels actius immobiliaris. En la mesura que els actius immobiliaris no es concentren entre la població de la mateixa manera que els ingressos monetaris, hi ha la possibilitat que la distribució de rendes quan ambdues fonts de recursos es tenen en compte presenti valors diferents. Com es comenta més endavant, al capdavant es planteja la qüestió de fins a quin punt la situació de les llars jubilades podria veure's alterada en cas que les hipoteques reversibles fossin fàcilment accessibles.

La base de dades i la metodologia adoptades són les mateixes que en les memòries anteriors. La base de dades utilitzada és l'ECPF en el seu format longitudinal. L'ECPF és una enquesta trimestral representativa de la població espanyola i de les comunitats autònomes que fa l'INE amb l'objectiu de calcular els pesos dels diferents béns i serveis de consum en el pressupost de les famílies. Aquests pesos són

posteriorment emprats per calcular l'índex de preus al consum. En línia amb la metodologia adoptada en memòries anteriors, la unitat d'anàlisi és la llar i no els individus, de manera que s'obvien les decisions intrafamiliars.² Quant a la unitat de recursos utilitzada, com s'ha comentat anteriorment, es presenten els resultats tant amb la variable despesa com amb la d'ingressos.³ D'altra banda, atès que com més membres més alt és el valor de la variable de consum (i normalment d'ingressos) de les llars, s'ha neutralitzat aquest efecte comparant les llars en termes d'equivalent adult per llar.⁴ Val a dir que la utilització dels indicadors de consum i ingressos ve determinada per l'objectiu d'aquest apartat: el benestar econòmic. És evident que la dimensió de les desigualtats no es resumeix únicament en el consum, sinó també en altres aspectes, com ara les desigualtats en el nivell de salut dels individus, i hi ha un vincle entre renda disponible i esperança de vida,⁵ d'una banda, i les desigualtats econòmiques i les de salut, de l'altra.^{6 7}

La resta de l'apartat sobre el benestar econòmic i la distribució de la renda dels ciutadans balears s'ha estructurat en tres seccions. A la segona secció, es planteja quin és el nivell de despesa i d'ingressos mitjans de les llars de les diferents comunitats autònomes, i també el percentatge de llars amb capacitat d'estalviar. A la tercera secció, es mostra quina és la distribució relativa de rendes, mentre que a la quarta, dedicada a la pobresa relativa, es tracta sobre la qüestió del percentatge de llars que es trobarien per sota del llindar de suficiència relativa establert.⁸

1.2.

EL NIVELL DE CONSUM PRIVAT

El primer indicador de benestar econòmic fa referència al nivell de despesa mitjana per llar per al darrer bienni examinat en aquesta memòria: 2003-2004. (Vegeu el quadre III-1.)

2. Val a dir que la utilització d'informació de llars privades implica deixar de banda les persones institucionalitzades (llars de majors, individus empresonats, etc.). De la mateixa manera, una part dels individus de més edat passen a viure amb els seus fills si no tenen prou recursos. Tots aquest casos suggereixen que els valors de desigualtat i pobresa relativa obtinguts constitueixen llindars mínims.

3. Per a una discussió de les diferències en els resultats entre ambdues variables amb dades de l'ECPF vegeu Pou, Ll. i Alegre, J. (2007), «La Encuesta Continua de Presupuestos Familiares: una propuesta metodológica para la explotación de la información de ingresos y gasto», *Revista de Estadística Española*, vol. 49, n. 165, p. 259-299.

4. El consum equivalent d'una llar es calcula dividint el seu consum pel nombre de membres de la llar segons l'escala de l'OCDE, que implica que el primer adult computa una unitat, la resta d'adults (majors de catorze anys) computen per 0,7 i els menors de catorze anys computen 0,5 cadascun.

5. Vegeu Deaton, A. (2003), «Health, Inequality, and Economic Development», *Journal of Economic Literature*, 41(1), p. 113-158.

6. Vegeu Macinko, T.A., Shi, L., Starfield, B. i Wulu jr., T.T. 2003, «Income inequality and health: a critical review of the literature», *Medical Care Research Review*, 60 (4), p. 407-452.

7. Vegeu Regidor, E. et al. (2006), «Decreasing socioeconomic inequalities and increasing health inequalities in Spain: a case study», *American Journal of Public Health*, 96 (1), p. 102-108.

8. En l'elecció dels indicadors de desigualtat de rendes i de pobresa s'ha seguit l'Informe de Síntesi 2002 de la Comissió Europea.

QUADRE III-1. DESPESA PRIVADA MITJANA PER CA I CAPACITAT PER ESTALVIAR (2003-2004)

	Despesa en aliments (1)	Despesa en la resta de no duradors (2)	Despesa total no duradors (3)= (1+2)	Despesa total (no duradors i duradors) (4)	Ingressos monetaris (5)	% llars amb capacitat d'estalviar (6)
Andalusia	91,69	81,99	86,20	86,92	84,93	37,01
Aragó	108,66	113,88	111,62	111,36	101,40	42,93
Astúries	98,78	101,71	100,44	100,30	108,15	43,78
Illes Balears	99,28	120,45	111,27	113,10	120,43	40,50
Illes Canàries	84,49	85,33	84,96	85,93	82,93	22,24
Cantàbria	103,44	106,45	105,14	105,08	94,34	34,43
Castella i Lleó	102,82	93,85	97,74	98,53	100,79	51,94
Castella-la Manxa	86,82	78,06	81,86	82,72	87,70	41,20
Catalunya	106,09	115,08	111,18	110,74	114,28	45,90
País Valencià	98,70	100,54	99,74	99,74	106,11	44,70
Extremadura	85,44	72,47	78,10	77,94	81,48	38,19
Galícia	109,09	94,69	100,94	100,41	91,03	29,76
Madrid	104,45	122,19	114,50	110,73	111,21	26,55
Múrcia	98,77	86,84	92,02	92,20	79,98	42,34
Navarra	102,73	111,74	107,83	110,36	122,82	37,17
País Basc	113,98	117,94	116,22	114,91	110,80	46,44
La Rioja	97,47	99,48	98,61	100,08	103,45	48,53
Ceuta i Melilla	93,81	91,67	92,60	98,90	99,70	45,19
Espanya	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	39,72

Nota: Tant els valors de despesa com d'ingressos es mesuren en termes d'adult equivalent per llar.

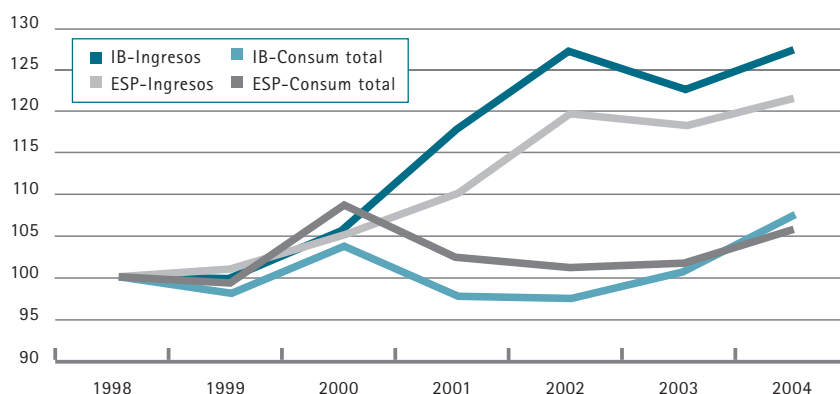
Font: Elaboració pròpia del CES-IBAE a partir de l'INE.

La quarta columna del quadre mostra els valors per comunitats autònomes i Espanya de la despesa mitjana per al total de béns i serveis (duradors i no duradors). Les dades de l'ECPF indiquen que les llars balears consumeixen el 13,1% més que la mitjana nacional, que pren un valor 100 de referència. Aquest valor per sobre de la mitjana referma les diferències relatives observades en anteriors memòries entre el consum en no duradors de les llars balears

i les de la resta d'Espanya. De fet, el gràfic III-1 mostra com la despesa de les llars balears i espanyoles ha crescut a taxes similars al llarg del període 1998-2004.

Un segon element remarcable és la contribució de cadascuna de les diferents grans categories de béns i serveis al valor de la despesa total. Per analitzar aquest fet, les columnes 1 a 3 mostren els valors relatius, respecte de la mitjana espanyola, de la

Gràfic III-1
Evolució de la despesa total i els ingressos a
Espanya i les Illes Balears (1998-2004)

Font: Elaboració pròpia del CES-IBAE a partir de l'INE .

despesa en aliments, de la resta de no duradors i del conjunt de no duradors (que inclou les dues categories anteriors), respectivament. La qüestió de fons és si el major consum total mitjà de les llars balears se centra en els béns més bàsics (els aliments) o si s'explica per un major consum en béns d'elasticitat de renda superior a la unitat (la resta de no duradors i duradors). La comparança de les columnes 1 a 4 mostra els resultats esperats: en el territori amb un consum total superior a la mitjana la despesa que realment marca diferències no és la despesa en aliments, sinó la pròpia en la resta de no duradors i en duradors, i les llars balears no en són cap excepció. De fet, les diferències entre les Balears i la comunitat autònoma amb menys despesa total mitjana (Extremadura) és de 13,84 punts per als aliments, de 32,17 punts en el global

de no duradors i de 35,16 per al global de béns i serveis consumits.⁹ Com s'ha comentat abans, la disposició de la informació de l'ECPF longitudinal permet contrastar la informació de despesa amb la d'ingressos monetaris. Així, la columna 5 del quadre III-1 reproduïx la comparança entre comunitats autònomes per als ingressos. Els resultats confirmen l'evidència observada per a la despesa: els ingressos monetaris mitjans de les llars balears se situen molt per sobre de la mitjana espanyola (fins a vint punts percentuals), i és el segon territori amb un valor més alt.

Des d'una perspectiva intertemporal (és a dir, present versus futur), l'anàlisi del nivell de benestar demana, a banda del nivell de consum o ingressos assolits en un moment del temps, conèixer també l'esforç financer realitzat. En aquest sentit, un

9. Val a dir que els valors de despesa no estan corregits per les diferències en la capacitat de compra (PPP) entre comunitats autònomes.

nivell de consum semblant es pot aconseguir amb nivells d'estalvi diferents: per a un mateix nivell de consum, com més capacitat d'estalvi, millors són les perspectives de consum futur. Respecte d'això, la columna 6 del quadre III-1 mostra que el percentatge de llars balears que estan en condicions d'estalviar és del 40,5%, quan la mitjana espanyola és del 39,7%. L'anàlisi al llarg del període estudiat assenyala un increment considerable del percentatge de llars balears que poden estalviar, si bé aquest creixement s'ha estancat des de l'any 2003. En aquest sentit, els ingressos han crescut a un ritme major que la despesa a les Balears fins al 2003, any d'ençà del qual el ritme de creixement d'ambdues variables és semblant.

En definitiva, les dades d'evolució del consum i els ingressos palesen una millora significativa dels seus valors mitjans, especialment per als segons. Per saber fins a quin punt aquesta millora mitjana s'ha distribuït d'una manera més o menys generalitzada entre la població, i així poder establir judicis sobre l'evolució del benestar econòmic, cal analitzar la distribució d'aquestes variables. Aquesta tasca s'emprèn a l'apartat següent.

1.3.

LA DISTRIBUCIÓ DE RENDES

L'indicador de referència utilitzat per analitzar la desigualtat relativa de recursos és l'índex de Gini.¹⁰ Seguint la línia d'investigació encetada a la MEMÒRIA DEL 2004, les variables de despesa objecte d'estudi són dues: la despesa en béns de consum (tant no duradors com, des d'aquesta memòria, els duradors) i l'esmerç de recursos en el principal bé d'inversió de les llars, l'habitatge. Amb aquesta finalitat es presenta un indicador de la despesa en habitatge.¹¹ Tot i que no totes les llars disposen d'habitatges en propietat, sinó que el lloguen, la teoria econòmica planteja que sense restriccions financeres ni distorsions en el mercat de l'habitatge per polítiques públiques que afavoreixin una de les dues opcions (per exemple, posseir en propietat *versus* llogar), els individus haurien de ser indiferents entre les dues opcions.¹² L'interès d'analitzar la despesa en habitatge rau en el seu vessant d'indicador de la renda a mitjà termini de les llars, fet que el presenta com a complementari de l'anàlisi del consum. D'altra banda, en aquesta memòria també s'examina la distribució de la variable d'ingressos monetaris disponible a l'ECPF longitudinal. Finalment, es presenta un indicador

10. L'índex de Gini pren valors entre zero i la unitat. El valor zero correspondria a una distribució perfectament igualitària. És a dir que, per exemple, el 10% de població amb menys recursos tingués un 10% del consum equivalent total. El valor unitari ens indicaria que tots els recursos estarien en possessió d'una sola llar: la més rica. D'aquesta manera, com més baix és l'índex menor és la desigualtat relativa i a la inversa.

11. El valor de la despesa en habitatge s'obté d'un doble càlcul segons el règim de propietat dels habitatges. En el cas de les llars que viuen en règim de lloguer el valor correspon als pagaments que es fan en termes de lloguer, que es recullen a l'ECPF. En el cas de les llars amb l'habitatge en règim de propietat, a l'ECPF es demana a les llars que valorin quant s'hauria de pagar pels seus habitatges en cas que es llogassin. És el que es coneix com a valor imputat de l'habitatge. Vegeu per a una aplicació el treball de Kurz, C. i Hoffmann, J. (2004), «A rental-equivalence index for owner-occupied housing in West Germany 1985 to 1998», Discussion Paper núm. 08/2004. Deutsche Bundesbank.

12. Vegeu Dipasquale, D. i Wheaton, W.C. (1996), *Urban Economics and Real State Markets*. Prentice Hall, New Jersey.

QUADRE III-2. LA DISTRIBUCIÓ DE RENDES AMB L'ÍNDEX DE GINI PER CA (2003-2004)

	Despesa en no duradors (1)	Despesa total (2)	Despesa en habitatge (3)	Ingressos monetaris (4)	Ingressos monetaris i imputats per habitatge (5)
Andalusia	0,255	0,287	0,351	0,261	0,273
Aragó	0,248	0,268	0,339	0,263	0,287
Astúries	0,218	0,255	0,331	0,241	0,245
Illes Balears	0,251	0,279	0,288	0,240	0,251
Illes Canàries	0,274	0,305	0,300	0,280	0,286
Cantàbria	0,257	0,284	0,346	0,266	0,301
Castella i Lleó	0,268	0,298	0,333	0,264	0,294
Castella-la manxa	0,238	0,270	0,321	0,252	0,291
Catalunya	0,231	0,256	0,319	0,251	0,261
País Valencià	0,247	0,270	0,313	0,250	0,270
Extremadura	0,244	0,277	0,355	0,278	0,273
Galícia	0,248	0,270	0,351	0,246	0,260
Madrid	0,257	0,277	0,350	0,277	0,270
Múrcia	0,224	0,257	0,341	0,244	0,262
Navarra	0,219	0,248	0,289	0,256	0,256
País Basc	0,203	0,224	0,298	0,239	0,240
La Rioja	0,217	0,262	0,321	0,256	0,258
Ceuta i Melilla	0,258	0,297	0,329	0,318	0,333
Espanya	0,251	0,278	0,355	0,267	0,277

Nota: La variable de consum correspon a la suma de la despesa en aliments i resta de no duradors. Tant els valors de despesa com d'ingressos es mesuren en termes d'adult equivalent per llar.

Font: Elaboració pròpia del CES-IBAE a partir de l'INE.

sintètic de la capacitat de despesa de les llars basada en l'agregació de la informació d'ingressos monetaris i en els ingressos que es farien si els actius immobiliaris de les llars es llogassin en el mercat. (Vegeu la nota núm. 11.) Al capdavant hi ha la qüestió que part de les llars tenen pocs recursos líquids però importants recursos no líquids, com ara la propietat d'immobles. Especialment remarcable és el cas dels

individus jubilats, que, com s'ha palesat en memòries anteriors, tenen més probabilitat d'estar als estrats de població amb menys ingressos monetaris (líquids).¹³ (Vegeu el quadre III-2.)

El quadre mostra els valors de desigualtat per al bienni 2003-2004. La primera columna presenta els valors per comunitats autònomes quan s'analitza la despesa en el

13. Per a una anàlisi de la distribució per edats de la riquesa immobiliària de les llars espanyoles vegeu Alegre, J. i Pou, LL. (2007): «Un anàlisi de cohortes de la demanda de vivienda en España», *X Encuentro de Economía Aplicada*, Logroño, juny de 2007.

QUADRE III-3. DISTRIBUCIÓ PER QUARTILS DELS INGRESSOS MONETARIS I DE RIQUESA EN HABITATGES

	Ingressos monetaris	Ingressos potencials via habitatge	Ingressos monetaris + habitatge
Quartil 1	11,04	18,40	13,88
Quartil 2	18,96	22,68	25,03
Quartil 3	26,92	25,94	27,72
Quartil 4	43,08	32,98	33,37
Total	100,00	100,00	100,00

Nota: Les dades s'han calculat per al període 1998-2004. Cada quartil representa un 25% de les llars, corresponent el quartil 1 (4) a les llars amb manco (més) recursos. Els quartils s'han calculat prenent com a referència els ingressos monetaris.

Font: Elaboració pròpia del CES-IBAE a partir de l'INE .

total de no duradors. En línia amb la MEMÒRIA DE 2005, un primer element estructural és que la desigualtat relativa presentada per les llars balears de l'ECPF se situa al mateix nivell que per al conjunt espanyol. El mateix es pot concloure de la variable de despesa total presentada a la columna 2. Aquesta evidència contrasta amb el comportament detectat a la resta de comunitats autònomes amb nivells alts de despesa mitjana, per a les quals els índexs de desigualtat se situen per sota de la mitjana nacional. En aquest sentit, doncs, atesa la relació negativa entre nivell de consum i desigualtat, pot afirmar-se que els valors de desigualtat de les llars balears s'estableixen com un cas especial. En canvi, l'anàlisi de la variable d'ingressos monetaris de la columna 4 indica el cas contrari: la distribució de recursos entre les llars balears és força més igualitària que al conjunt espanyol. En el mateix sentit, l'indicador de despesa en habitatge està més ben distri-

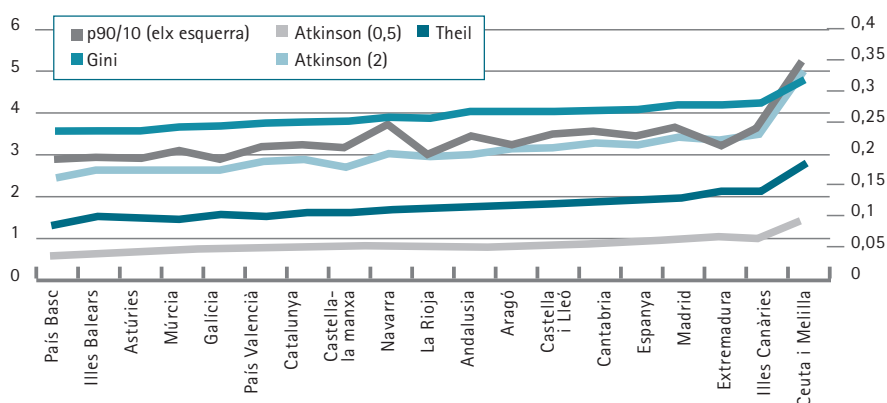
buït que la despesa en béns de consum.¹⁴ Finalment, l'indicador d'ingressos que inclou els ingressos monetaris i en habitatge (columna 5) manté el patró de desigualtat obtingut només per als ingressos monetaris. Aquest és un fet força transcendent perquè implica que si els actius immobiliaris poguessin fer-se líquids, per exemple mitjançant hipoteques reversibles eficients, aleshores els individus propietaris veurien augmentar els seus recursos líquids sense que les diferències relatives entre la població es veiessin afectades.¹⁵ Un element interessant és saber si els individus que segons el seus ingressos monetaris podrien ser classificats com a individus amb pocs/molts recursos, estarien en la mateixa situació si se n'analtàs la riquesa immobiliària. Per contrastar aquest fet, en el quadre III-3 es compara la distribució per quartils dels ingressos monetaris, els ingressos que genera l'habitatge i la suma d'ambdós. En el quadre III-3 pot observar-se que el 25%

14. Cal esmentar que, com era d'esperar per la insuficient eficiència dels mercats de capitals i immobiliaris, l'índex de Gini obtingut per a totes les comunitats autònomes és superior quan s'utilitza la despesa en habitatge que amb l'indicador de consum. En aquest sentit, val a dir que les llars en lloguer se concentren majoritàriament en els estrats amb manco recursos i, per tant, que l'opció de lloguer sol implicar un nivell d'habitatge inferior al desitjable atès el nivell de recursos d'aquelles llars.

15. Per a una anàlisi semblant, vegeu Frick, J. i Grabka, M.M. (2003), «Imputed rent and income inequality: a decomposition analysis for Great Britain, West Germany and the U.S.», *Review of Income and Wealth*, vol. 49 (4), p. 513-537.

Gràfic III-2
**La distribució de rendes segons ingressos monetaris per CA
amb diferents indicadors de desigualtat. 2003-2004**

Nota metodològica: Els intervals de Theil i Atkinson preveu valors entre 0 i 1, igualment com ho fa l'Índex de Gini. Quan menors són els seus valors, menor és la desigualtat i a l'enrevés.

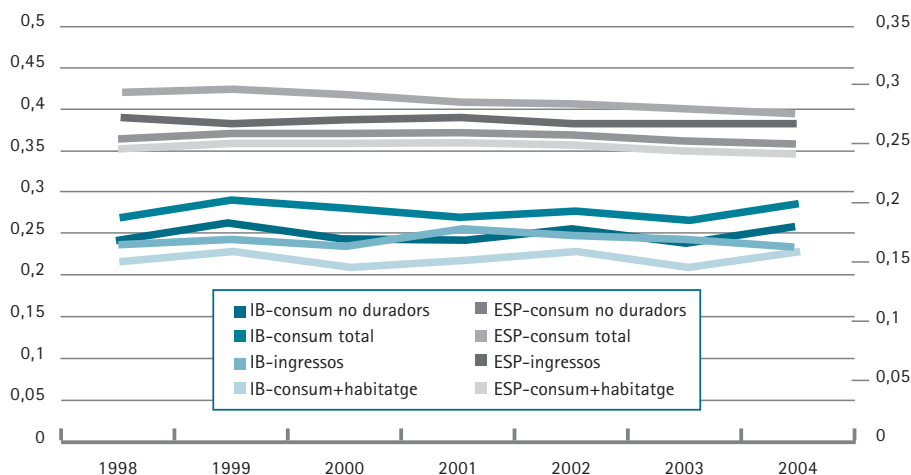
Font: Elaboració pròpia del CES-IBAE a partir de l'INE .

de les llars amb menys ingressos líquids (per exemple, monetaris), quartil 1, tenen l'11,05 del total dels ingressos monetaris de la mostra i, en canvi, el 18,40% dels ingressos no líquids (habitatge) totals. En canvi, el 25% de les llars amb més ingressos monetaris (quartil 4) posseeixen el 43,08% del total d'ingressos monetaris, però un percentatge substancialment inferior, 32,98%, de la riquesa en habitatges. Així, doncs, els resultats del quadre III-3 palesen que els ingressos monetaris i la riquesa en habitatge no segueixen, necessàriament, el mateix patró de distribució. Quant a la diferència en el nivell d'ingressos totals assolit si es pogués accedir a hipoteques reversibles, en el cas dels individus majors de 64 anys, els seus ingressos líquids es veurien augmentats, com a mínim, de mitjana, en un 25,1%.

Tot i que per limitació d'espai no s'ha esmentat en la introducció, és evident que els valors de desigualtat depenen de la

importància que es doni a la distribució de la variable utilitzada. Hi ha societats que són més adverses a la desigualtat que d'altres, fet que es tradueix en la literatura econòmica en un ampli ventall d'indicadors de desigualtat que pretén recollir aquestes preferències. Per analitzar la sensibilitat dels resultats de la variable d'ingressos monetaris a la imposició de diferents pesos a l'acumulació dels recursos per als segments de població amb més i menys recursos, en el gràfic III-2 es mostren, a més dels valors amb l'índex de Gini, els corresponents a l'índex de Theil, a la ràtio dels ingressos dels percentils 90 i 10, i al d'Atkinson, aquest darrer amb paràmetres d'aversion a la desigualtat iguals a 0,5 i 2. Com es palesa en el gràfic III-2, la jerarquia entre comunitats autònomes amb l'índex de Gini és robusta a la utilització dels altres indicadors, i les llars balears es mantenen les segones amb menor desigualtat de rendes. (Vegeu el gràfic III-2.)

Gràfic III-3
Evolució de l'índex de Gini per a diferents indicadors de despesa i ingressos a les Balears i Espanya. 1998-2004

Nota: Les dades corresponents a les llars balears es referencien a l'eix esquerre, mentre que les del conjunt espanyol ho fan a l'eix dret.

Font: Elaboració pròpia del CES-IBAE a partir de l'INE.

Un darrer element interessant és l'evolució anual dels indicadors de distribució de rendes per al conjunt del període disponible, 1998-2004. Es mostren els valors de desigualtat relativa obtinguts amb l'índex de Gini per a les variables de despesa i d'ingressos monetaris. A banda de la confirmació del fet estilitzat apuntat abans d'una distribució de rendes molt semblant en termes de despesa de les llars balears respecte de les del conjunt espanyol i més igualitària a Balears pel que fa als ingressos monetaris, el tret destacable és que mentre que la distribució de rendes millora contínuament i suaument al llarg del període per al conjunt espanyol, en el cas de les llars balears es detecta un patró d'estabilitat dels valors obtinguts amb independència de la variable analitzada.¹⁶ (Vegeu el gràfic III-3.)

1.4.

LA POBRESA A LES ILLES BALEARS*

L'apartat anterior sobre distribució de rendes s'ha dedicat a analitzar el conjunt de la població, tenint en compte tant les llars amb més recursos com les que en tenen menys. En aquest sentit, els indicadors utilitzats són sensibles, més o menys segons l'aversion a la desigualtat implícita, a la situació de totes les llars. Aquest apartat, en canvi, se centra en un grup més específic de població, com és el de les llars amb menys recursos. L'objectiu d'aquest apartat és determinar el percentatge de llars amb un nivell

16. Val a dir que el patró general detectat per als països europeus a la dècada dels noranta és el d'un augment de les desigualtats.

*L'ECPF no inclou els individus institucionalitzats i els sense llar. Vegeu la nota 1.

**QUADRE III-4. PERCENTATGE DE LLARS PER SOTA DEL LLINDAR
DE POBRESA RELATIVA PER CA (2003-2004)**

	% llars pobres segons despesa	% llars pobres segons ingressos	Llindar ingressos monetaris per adult equivalent (€)
Andalusia	6,41	5,54	3.088
Aragó	9,19	6,41	4.038
Astúries	4,24	6,43	4.191
Illes Balears	6,89	4,37	4.634
Illes Canàries	6,01	7,45	2.902
Cantàbria	4,01	7,55	3.612
Castella i Lleó	7,52	8,00	3.920
Castella-la manxa	8,80	1,55	3.201
Catalunya	4,38	5,96	4.368
País Valencià	6,22	5,67	4.135
Extremadura	5,99	5,34	2.780
Galícia	5,62	4,27	3.324
Madrid	5,28	7,24	4.179
Múrcia	3,79	4,42	3.027
Navarra	6,71	6,47	4.415
País Basc	2,11	5,22	4.305
La Rioja	5,19	5,19	4.065
Ceuta i Melilla	9,62	15,87	4.067
Espanya	5,86	5,88	3.651

Font: Elaboració pròpia del CES-IBAE a partir de l'INE.

de recursos per sota d'un determinat llindar, les quals seran considerades pobres. (Vegeu el quadre III-4.)

Com és obvi, l'establiment d'un llindar monetari concret a partir del qual considerar una llar pobra és una tasca difícil, possiblement arbitrària, i que esdevé encara més complicada quan en l'anàlisi s'inclou un vector temporal i diferents rea-

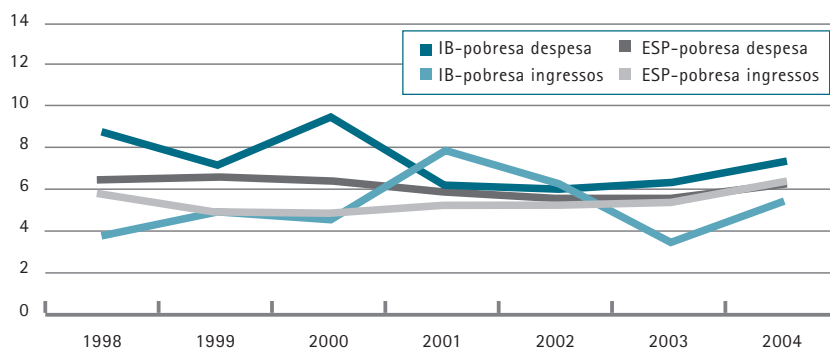
litats socioeconòmiques, com les representades per les distintes comunitats autònomes. Per tot això, la metodologia adoptada en aquest apartat és l'estàndard en aquests tipus d'estudis,¹⁷ i s'aplica el concepte de pobresa relativa i no absoluta.¹⁸ D'aquesta manera i en la línia amb les memòries anteriors, s'han considerat llars pobres aquelles amb un consum/ingressos inferior al 50% de la mediana de les llars

17. Vegeu Cantó, O., Del Río, C. i Gradín, C. (2000), «La situación de los estudios de desigualdad y pobreza en España», *Cuadernos de Gobierno y Administración*, 2, p. 25-94.

18. Entre els avantatges del concepte de pobresa relativa hi ha que es té en compte el fet que el cost d'accés a alguns béns i serveis és diferent en una societat rica que en una de pobra. A més, cal esmentar que l'enfocament de pobresa relativa engloba la pobresa absoluta.

Gràfic III-4

Evolució del percentatge de llars balears i espanyoles en situació de pobresa relativa. 1998-2004

Font: Elaboració pròpia del CES-IBAE a partir de l'INE .

del seu territori de residència.¹⁹ En aquest sentit, cal indicar que el que es calcula és el percentatge de llars d'una població que tenen uns recursos inferiors a una determinada xifra relacionada amb una mesura de distribució concreta: la mediana. Com es reflecteix en la columna 3 del quadre, atès que s'analitza la pobresa relativa, la xifra de referència és diferent a cada comunitat autònoma, i és major en els territoris més rics i a l'inrevés.

El quadre presenta el percentatge de llars que es troben per sota del llindar de pobresa relativa a cada comunitat autònoma segons l'ECPF, tant quan la variable de referència és la despesa com quan ho són els ingressos monetaris. Del quadre, se'n destaquen dos fets estilitzats: d'una banda, es confirma l'evidència assenyalada a la MEMÒRIA DE 2005 que les llars balears presenten una pitjor posició relativa del percentatge de població per sota

del llindar de pobresa a les Balears que a la mitjana espanyola quan la variable utilitzada és la despesa. Així, mentre que el tram de llars pobres se situaria en el 6,89% a les Balears, el valor es del 5,86% per al conjunt espanyol. En canvi, quan la variable de mesura són els ingressos el percentatge es veu reduït fins al 4,37% per a les llars balears i fins al 5,88% per al conjunt espanyol.

Quant a l'evolució en el temps del tram de llars en situació de pobresa relativa, globalment, en el període 1998-2004 el percentatge de llars pobres s'hauria reduït tant a les Balears com al conjunt espanyol. En qualsevol cas, les dades de l'ECPF plantegen un possible canvi de tendència l'any 2004, quan tots els indicadors, tant per a les llars balears com per a les espanyoles, suggereixen un augment de la taxa de pobresa relativa. (Vegeu el gràfic III-4.)

19. Convé indicar que la utilització de la mediana en lloc de la mitjana implica que únicament s'observaran reduccions en el nivell de pobresa relativa si efectivament s'ha produït una redistribució de recursos en favor de la població pobre.